

Đừng để AI làm thui chột tư duy

ISSN: 2734-9195 09:10 26/03/2025

Giá trị cốt lõi của việc học không chỉ nằm ở việc tìm kiếm câu trả lời mà quan trọng hơn là khả năng tự suy nghĩ, tư duy sáng tạo và giải quyết vấn đề.

Trong thời đại công nghệ phát triển như vũ bão, trí tuệ nhân tạo AI đã trở thành một phần không thể thiếu trong cuộc sống con người, đặc biệt là trong giáo dục.

AI giúp học sinh tra cứu thông tin, giải bài tập nhanh chóng, AI hỗ trợ sáng tạo nội dung giáo án cho các thầy cô, lên ý tưởng slide bài giảng, thiết kế truyện, thơ,... Tuy nhiên, nếu lạm dụng AI một cách thiếu tỉnh thức, chúng ta có thể vô tình làm trì trệ khả năng tư duy của chính mình.

Mới đây một bài báo từ VTC News với tiêu đề "AI" "xâm chiếm" trường học: *Nhiều học sinh ngày càng lười tư duy bài tập về nhà* phản ánh thực trạng học sinh phổ thông ngày càng lạm dụng các công cụ trí tuệ nhân tạo như ChatGPT, Claude AI, MidJourney,... trong việc giải quyết bài tập về nhà.

AI: Công cụ hữu ích nhưng không thể thay thế tư duy con người

Trong bài báo đề cập đến tình trạng nhiều học sinh sử dụng AI để tóm tắt tài liệu, giải bài tập khó và hỗ trợ học ngoại ngữ. Ví dụ, Nguyễn Lan Anh, học sinh trường THPT Việt Đức (Hà Nội), thừa nhận đã sử dụng AI trong hầu hết các hoạt động học tập và tìm hiểu kiến thức đời sống.

AI mang lại nhiều lợi ích trong học tập, giúp học sinh tiếp cận kiến thức một cách dễ dàng và tiết kiệm thời gian. Chỉ với vài cú nhấp chuột, học sinh có thể nhận được câu trả lời chi tiết cho bài tập hay tài liệu tham khảo phong phú. Tuy nhiên, điều đáng lo ngại là nhiều học sinh đang dần phụ thuộc vào AI đến mức mất đi khả năng suy luận, sáng tạo và tư duy phản biện.

Việc để AI làm bài tập thay mình có thể tạo cảm giác tiện lợi trước mắt, nhưng về lâu dài, khi không còn chủ động suy nghĩ, phân tích, con người sẽ dần đánh mất kỹ năng giải quyết vấn đề, một trong những yếu tố quan trọng để tự chủ trong cuộc sống.

Sử dụng AI để hoàn thành bài tập có thể dẫn đến việc học sinh không thực sự hiểu bài, chỉ sao chép kết quả mà không nắm vững kiến thức. Việc sao chép đáp án từ AI mà không hiểu bản chất khiến học sinh đối mặt với nguy cơ học vẹt, học tủ. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến kết quả học tập mà còn làm mất đi ý nghĩa thực sự của việc học, tạo nên một lỗ hổng kiến thức rất lớn.

Việc phụ thuộc vào AI có thể làm giảm khả năng giao tiếp, làm việc nhóm và các kỹ năng xã hội khác của học sinh. AI chỉ có thể cung cấp dữ liệu dựa trên những gì đã có, trong khi sáng tạo là khả năng đặc biệt của con người. Nếu phụ thuộc vào AI, con người sẽ mất đi khả năng tìm tòi, đổi mới.

Ảnh minh họa (sưu tầm)

Ảnh hưởng của việc lười tư duy đến sự phát triển não bộ

Theo các nghiên cứu khoa học về thần kinh học, việc tư duy và giải quyết vấn đề có vai trò quan trọng trong sự phát triển của não bộ. Bộ não con người có tính dẻo thần kinh (neuroplasticity), tức là khả năng thay đổi và thích nghi với những kích thích từ môi trường. Khi con người chủ động suy nghĩ, phân tích và giải quyết vấn đề, các kết nối thần kinh sẽ được củng cố, giúp não bộ trở nên linh hoạt và hoạt động hiệu quả hơn.

Ngược lại, nếu con người lười tư duy, không sử dụng đến khả năng phân tích và suy luận, các kết nối thần kinh có thể bị suy giảm hoặc thậm chí bị mất đi do cơ chế "cắt tỉa synap" (synaptic pruning) của não bộ. Đây là hiện tượng tự nhiên,

trong đó các liên kết thần kinh ít được sử dụng sẽ dần bị loại bỏ để tối ưu hóa hiệu suất hoạt động của não. Nếu một người quá phụ thuộc vào AI để giải quyết mọi vấn đề, não sẽ không có cơ hội luyện tập, từ đó làm suy giảm khả năng tư duy độc lập.

Một nghiên cứu của Đại học Stanford (Mỹ) đã chỉ ra rằng những người thường xuyên rèn luyện tư duy phản biện và giải quyết vấn đề có mật độ chất xám cao hơn ở vùng vỏ não trước trán (prefrontal cortex) – khu vực chịu trách nhiệm cho việc lập kế hoạch, ra quyết định và sáng tạo. Điều này cho thấy việc động não thường xuyên có thể giúp não bộ phát triển toàn diện, trong khi sự phụ thuộc vào công nghệ có thể dẫn đến sự trì trệ trong tư duy.

Ngoài ra, khi con người ít vận dụng tư duy logic, vùng hippocampus – trung tâm của trí nhớ và học tập có thể bị suy giảm chức năng. Điều này có thể ảnh hưởng tiêu cực đến khả năng ghi nhớ, xử lý thông tin và học hỏi những điều mới. Các nhà khoa học cũng cảnh báo rằng nếu không thường xuyên thử thách não bộ, nguy cơ mắc các bệnh suy giảm trí nhớ như Alzheimer có thể tăng cao.

Làm thế nào để sử dụng AI một cách hiệu quả?

AI không phải là kẻ thù của tư duy, vấn đề nằm ở cách con người sử dụng nó. Để tận dụng AI mà không đánh mất khả năng tư duy, chúng ta cần đối chiếu với suy nghĩ của bản thân, kiểm chứng, đánh giá mỗi khi tiếp nhận thông tin mà AI cung cấp.

Ngoài ra, việc viết tay, hệ thống lại kiến thức theo ý hiểu của mỗi cá nhân, thảo luận trực tiếp với thầy cô và bạn bè vẫn rất quan trọng để phát triển trí não, tăng tính phản biện tư duy đa chiều. Thay vì chỉ lấy câu trả lời có sẵn, hãy học cách tổng hợp thông tin từ AI để đưa ra quan điểm và cách diễn đạt của riêng mình.

AI là một công cụ mạnh mẽ, nhưng nếu sử dụng không đúng cách, nó có thể trở thành con dao hai lưỡi, làm con người ngày càng lười suy nghĩ. Giá trị cốt lõi của việc học không chỉ nằm ở việc tìm kiếm câu trả lời mà quan trọng hơn là khả năng tự suy nghĩ, tư duy sáng tạo và giải quyết vấn đề. Vì vậy, hãy sử dụng AI một cách thông minh để phát triển bản thân, thay vì để nó kiểm soát tư duy của chúng ta.

Tham khảo: <https://afscenter.org/>

AI- NGUYỄN THÚY ANH